DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

11. SINIF | **YAZILIYA HAZIRLIK** | **TYMM 2026-2027**

1. DÖNEM - 1. ORTAK YAZILI · SENARYO 3 · 2. SÜRÜM

Hazırlayan: **Murat Altun**

Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır.

1. Barajlardaki su seviyesi hızla düşünce bir şehrin su idaresi dönüşümlü su kesintisine başladı. İdarenin apartmanlara gönderdiği yazıda şöyle deniyordu: “Son iki yılda yağışlar mevsim normallerinin altında kalmıştır. Sıcaklık arttıkça barajlardaki suyun buharlaşması da artmaktadır. Ayrıca eskimiş borulardaki kaçaklar ile bahçe ve araç yıkama gibi bilinçsiz kullanımlar nedeniyle suyun önemli bir kısmı boşa gitmektedir.” Yazının okunduğu apartman toplantısında Hamdi Bey şöyle dedi: “Yağmuru yağdıran da kuraklığı veren de Allah’tır. Kaderde susuzluk varsa biz tasarruf etsek de sonuç değişmez. Ben bahçeyi de arabamı da eskisi gibi hortumla yıkamaya devam edeceğim.” (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

“Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir…” (Şûra suresi 30. ayet)

1.1. İdarenin yazısından hareketle şehirdeki su sıkıntısını “rızık” ve “afet” kavramlarıyla açıklayınız. (5 puan)

1.2. Hamdi Bey’in kader anlayışını, insanın iradesiyle yaptığı tercihlerin sonuçları açısından ele alınız. Değerlendirmenizde ayetten de yararlanınız. (6 puan)

1.3. Kuraklığın etkilerini azaltmak için bir kişinin evinde alabileceği bir tedbiri ve toplumun ya da yerel yönetimlerin alabileceği bir tedbiri yazınız. Ardından bu tedbirleri almanın tevekkülle nasıl bağdaştığını açıklayınız. (4 puan)

2. Birkaç ay önce ehliyet alan Tarık, babasının aracıyla şehirlerarası yolda giderken şerit takip ve hız sabitleme sistemlerini açar. Ardından ellerini direksiyondan çekip telefonundaki müzik listesini düzenlemeye başlar. Şerit çizgilerinin silik olduğu bir yol çalışması bölümünde sistem şeridi algılayamaz; araç şeridinden çıkıp bariyere sürtünür. Kimse yaralanmaz ancak araçta ve bariyerde hasar oluşur. Tarık, trafik polisine şöyle der: "Direksiyonu sisteme bırakmıştım. Kaza olduysa suç aracın sistemindedir." (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

Bilgi: Sürüş destek sistemleri sürücüye yardımcı olmak için tasarlanmıştır; şerit çizgilerinin silik olduğu yerlerde yolu algılayamayabilir.

2.1. Tarık'ın kazanın sorumluluğunu aracın sistemine yüklemesini, akıl ve iradenin sorumlulukla ilişkisi açısından eleştiriniz. Bir sistemin ya da makinenin neden sorumlu tutulamayacağını da açıklayınız. (6 puan)

2.2. Sürüş destek sistemlerinden yararlanan bir sürücünün akıl ve iradesini sorumluluk bilinciyle kullandığını gösteren iki davranış yazınız. (4 puan)

3. On yedi yaşındaki Efe, sosyal medyada takipçi kazanmak için yüksek duvarlardan ve çatılardan atladığı videolar paylaşmaktadır. Bu yüzden birkaç kez yaralanmış, bir keresinde kolu kırılmıştır. Videoları izleyen on bir yaşındaki kardeşi ve mahalledeki bazı çocuklar da aynı hareketleri denemeye başlamıştır. Annesi konuyu açtığında Efe "Ben özgürüm. Benim hesabım, benim vücudum; kimseye zararım yok." der. Oysa bir videosu az izlenince günlerce morali bozulan Efe, arkadaşlarının "Bu kadar mı cesaretin var?" yorumları üzerine daha tehlikeli bir video çekmeye karar vermiştir. Annesi ona Hz. Muhammed'in (sav) şu hadisini okur: (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

"Sizden her kim ruhen ve bedenen sağlıklı olup, günlük yiyeceği de yanında olursa dünya onun olmuş gibidir." (Tirmizi, "Zühd", 34)

3.1. Efe'nin "Benim hesabım, benim vücudum; kimseye zararım yok." sözünü; özgürlüğün sınırı ile Efe'nin kendisine ve çevresine karşı sorumlulukları açısından eleştiriniz. Kendisine karşı sorumluluğunu hadisle ilişkilendiriniz. (8 puan)

3.2. Efe'nin kararlarını izlenme sayısına ve arkadaşlarının yorumlarına göre vermesini dikkate alarak gerçekten özgür olup olmadığını İslam düşüncesindeki hürriyet anlayışı açısından tartışınız. (7 puan)

4. Okulun değerler eğitimi panosunda "Sorumluluk Nerede Başlar?" başlığıyla aşağıdaki durumlar sergilenmektedir. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

Durum	Açıklama
I	İleri evre Alzheimer hastası olan 83 yaşındaki Necati Bey, mahalledeki bir marketten aldığı ürünlerin parasını ödemeden çıkar.
II	Garson Gökhan, bir lokantada servis yaparken meydana gelen deprem sarsıntısıyla dengesini kaybeder. Elindeki çay tepsisi düşer ve bir müşterinin kıyafeti lekelenir.
III	Doktoru sigarayı bırakması gerektiğini söylediği hâlde 45 yaşındaki Okan Bey, her gün sigara içmeyi sürdürür.
IV	Okulun karşısında büfe işleten Ferit Bey, on sekiz yaşından küçüklere sigara satmanın yasak olduğunu bildiği hâlde kazancı artsın diye öğrencilere sigara satar.

4.1. Her durumdaki kişinin anlatılan davranıştan ya da olaydan sorumlu tutulup tutulamayacağına karar veriniz. Kararlarınızı akıl, irade ve özgürlük kavramlarını kullanarak gerekçelendiriniz. (12 puan)

4.2. Durumları karşılaştırarak "Bir insanın yaptıklarından sorumlu tutulabilmesi için hem akıl sahibi olması hem de özgür iradesiyle karar verebilmesi gerekir." yargısını değerlendiriniz. (7 puan)

4.3. III ve IV. durumlardaki davranışların doğurabileceği sonuçları bireysel ve toplumsal sorumluluk açısından karşılaştırınız. Her yıl 1-7 Mart tarihleri arasında düzenlenen Yeşilay Haftası'nın amacını yazınız. (6 puan)

5. Hafta sonları dayısının marketinde kasada çalışan Barış, yoğun bir günde bir müşteriye yanlışlıkla fazla para üstü verir. Akşam hatasını fark eder ama müşterinin kim olduğunu hatırlayamaz. Çok üzülen Barış "Bu kadar dikkatsiz olduğuma göre Allah beni affetmez. Artık ne yapsam bu hatayı düzeltemem." der. Aynı hafta sınıf arkadaşı Mete, grup ödevinde kendisine düşen bölümü üçüncü kez getirmeyi unutur. Arkadaşları not almasını ya da telefonuna hatırlatıcı kurmasını önerince Mete "Unutmak insana özgüdür. Kur'an'da unutanın sorumlu tutulmadığı yazıyor; benim bir suçum yok." cevabını verir. Barış o akşam Bakara suresinin 286. ayetinin mealini yeniden okur: (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

> *Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır. (Şöyle diyerek dua ediniz): "Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma! Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme! Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim Mevlamızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et." (Bakara suresi 286. ayet)*

5.1. Mealde geçen iki kavramı ve her kavramın ayette bağlantılı olduğu konuyu aşağıdaki tabloya yazınız. (4 puan)

Ayette Geçen Kavram	Kavramın Bağlantılı Olduğu Konu
.....	.....
.....	.....

5.2. Ayetin dua bölümündeki dilekleri "Sorumlulukla ilgili dilekler" ve "Af, merhamet ve yardım dilekleri" başlıkları altında sınıflandırınız. Her başlığa en az iki dilek yazınız. (6 puan)

5.3. Barış'ın ve Mete'nin hatalarına yaklaşımlarını ayetin mesajları doğrultusunda değerlendiriniz. (10 puan)

6. Okuldaki "Farklı Disiplinler Dine Nasıl Bakıyor?" panelinde notları tutan Lale, dört konuşmacının disiplinini yazmayı unuttu. Açılışta moderatör, "... Allah sizin için bu dini seçti..." (Bakara suresi 132. ayet) ifadesini okuyup klasik İslam kaynaklarındaki iki tanımı hatırlatmıştı: Ragıb İsfahani'ye göre din itaat, teslimiyet, hizmet ve ibadettir; Mütercim Âsım Efendi'ye göre ise âdet, yol, kanun, şeriat, millet ve mezheptir. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

Konuşmacı	Lale'nin notu	Disiplin
A	İbadet edenlerin huzur ve ümit gibi hâllerini araştırıyor. Ona göre din, insanın içinde bulunduğu his ve duygulardır.	.....
B	Farklı kültürlerdeki ruh ve manevi güç inançlarını inceliyor. Ona göre din, manevi varlıklara olan imandır.	.....
C	"Ben neden varım?" sorusundan yola çıkıyor. Ona göre din, insanın kozmik düzeni ve kendi varoluşunu anlamlandırma çabasıdır.	.....
Ç	Bayramlarda ve cenazelerde bir araya gelen insanları araştırıyor. Ona göre din, toplumun birlik ve beraberliğini güçlendiren bir olgudur.	.....

6.1. Lale'nin notlarındaki yaklaşımların hangi disipline (felsefe, psikoloji, sosyoloji, antropoloji) ait olduğunu tablodaki boş alanlara yazınız. (4 puan)

6.2. Moderatörün hatırlattığı klasik İslam kaynaklarındaki din anlayışını felsefenin ve antropolojinin dine yaklaşımıyla karşılaştırınız. Bir benzerlik ve iki farklılık yazınız. (6 puan)

6.3. Panelden sonra bir öğrenci şöyle demiştir: "Konuşmacılardan biri dini bir duygu, öteki toplumsal bir olgu olarak tanımladı. Tanımlar birbirini tutmadığına göre yalnızca biri doğru olabilir." Bu görüşü farklı disiplinlerin dine yaklaşımlarından hareketle değerlendiriniz. (5 puan)

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE BECERİLER

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	DKAB.11.1.1. Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme	KB2.13. Yapılandırma
2	DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
3	DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
4	DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
5	DKAB.11.1.3. Bakara suresinin 286. ayetinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme	DAB1. Temel Kaynakları Kullanma (DAB1.1. Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma)
6	DKAB.11.2.1. Din tanımlarını ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımları arasında mukayese yapabilme	DAB5. Dinî Delillere Başvurma (DAB5.2. Mukayese Yapma)

PUANLAMA TABLOSU						
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**TOPLAM**
15	*10*	*15*	*25*	*20*	*15*	***100***

Bu sınav, 2026-2027 eğitim öğretim yılı 1. dönem konu-soru dağılım tablosundaki 1. ortak yazılı **Senaryo 3** dağılımına göre, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 11. sınıf öğretim programı esas alınarak hazırlanmıştır. Bu kâğıt, aynı senaryonun 2. sürümüdür: öğrenme çıktıları, soru sayısı ve puanlar 1. sürümle aynı, sorular farklıdır. Hazırlayan: Murat Altun. Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının resmî yayını değildir; görseller Blender ile oluşturulmuştur.

ÇÖZÜMLER

1. **Doğru cevap (1.1):** İki ölçüt sırasıyla iki ve üç puandır (2+3).

- Rızık: Rızkın Allah'ın (cc) insan başta olmak üzere bütün canlıların faydalanması için verdiği maddi ve manevi nimetler olduğu; suyun da içme gibi temel ihtiyaçları karşılayan bir rızık olduğu; rızkın gerçek sahibinin Allah (cc) olduğunu bilen insanın bu nimeti bilinçli ve tutumlu kullanması gerektiği açıklanmışsa **(2 puan)**. Suyun "nimet" olarak açıklanması da kabul edilir.
- Afet: Afetin insan müdahalesi bulunmadan meydana gelen zararları ifade ettiği ve kader kapsamında değerlendirildiği; yağışların azalmasının ve sıcaklıkla buharlaşmanın artmasının bu kapsamda olduğu, kuraklığın insanları ve diğer canlıları etkilediğinde afet olarak kabul edildiği; ancak borulardaki kaçaklar ve suyun bilinçsiz kullanılması gibi insan kaynaklı etkenlerin su sıkıntısını derinleştirdiği, afetin kader kapsamında olmasının insanın sorumluluğunu ortadan kaldırmadığı açıklanmışsa **(3 puan)**.

Yağış ve buharlaşmanın Allah'ın (cc) koyduğu tabiat kanunlarına (sünnetullah) bağlı olduğunun belirtilmesi de doğrudur.

Örnek doğru cevap (1.1): Rızık, Allah'ın (cc) bütün canlıların faydalanması için verdiği maddi ve manevi nimetlerdir. Su da insanın ve diğer canlıların yaşaması için gerekli olan bir rızıktır. Rızkın gerçek sahibinin Allah (cc) olduğunu bilen insan, bu nimeti bilinçli ve tutumlu kullanmalıdır. Afet ise insan müdahalesi bulunmadan meydana gelen zararlardır ve kader kapsamında değerlendirilir. Yağışların azalması ve sıcaklık arttıkça buharlaşmanın artması kuraklığa yol açar; kuraklık insanları etkilediğinde bir afettir. Ancak yazıda belirtildiği gibi borulardaki kaçaklar ve suyun bilinçsizce harcanması su sıkıntısını daha da artırmaktadır. Bu da afetin kader kapsamında olmasının insanın sorumluluğunu ortadan kaldırmadığını gösterir.

Yanlış cevap (1.1): Su sıkıntısının tamamen rastlantıyla ortaya çıktığının söylenmesi ya da afetlerde insanın hiçbir payı olmadığının ileri sürülmesi ikinci ölçütten puan almaz. Rızkın yalnızca "para" ya da "maaş" diye açıklanıp suyla ilişkilendirilmemesi birinci ölçütten puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (1.2): Üç ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2).

- Hamdi Bey'in sözlerinin yanlış kader anlayışını yansıttığı; her şeyi kadere bağlamanın, tercihlerde iradenin etkisini yok saymanın, insanın hiçbir şeyi değiştiremeyeceğini düşünmenin ve sorumluluktan kaçmanın yanlış kader anlayışının örnekleri olduğu belirtilmişse **(2 puan)**.
- Yağmuru yağdıranın Allah (cc) olduğu doğru olmakla birlikte Allah'ın (cc) insanın eylemlerini kendi iradesine bıraktığı; suyu nasıl kullanacağına Hamdi Bey'in kendi iradesiyle karar verdiği, Allah'ın (cc) da onun tercihine göre sonuçları yarattığı; uyarılara rağmen suyu boşa harcamasının doğuracağı sonuçlardan Hamdi Bey'in sorumlu olduğu açıklanmışsa **(2 puan)**.
- Ayette insanın başına gelen musibetin kendi elleriyle işledikleri yüzünden olduğunun bildirildiği; suyun bilinçsizce harcanmasının ve kaçakların giderilmemesinin su sıkıntısını artıran, insan eliyle ortaya çıkan zararlara örnek olduğu ilişkilendirilmişse **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap (1.2): Hamdi Bey'in sözleri yanlış bir kader anlayışını yansıtır. Her şeyi kadere bağlamakta, kendi tercihinin etkisini yok saymakta ve sorumluluktan kaçmaktadır. Yağmuru yağdıranın Allah (cc) olduğu doğrudur. Ancak Allah (cc), insanın eylemlerini kendi iradesine bırakmıştır; insan iradesiyle tercih yapar, Allah (cc) da bu tercihe göre sonuçları yaratır. Suyu tutumlu mu yoksa savurganca mı kullanacağına Hamdi Bey kendi iradesiyle karar verecektir. Uyarılara rağmen suyu boşa

harcarsa bunun sonuçlarından sorumlu olur. Ayette de insanın başına gelen musibetin kendi elleriyle işledikleri yüzünden olduğu bildirilir. Suyun bilinçsizce harcanması, su sıkıntısını artıran ve insan eliyle ortaya çıkan bir zarardır.

Yanlış cevap (1.2): Hamdi Bey'in sözlerinin doğru kabul edilmesi ya da kadere inanan birinin tedbir almasına gerek olmadığının ileri sürülmesi ilk iki ölçütten puan almaz. Ayetten hareketle kuraklığın tek nedeninin insanlar olduğunun söylenmesi üçüncü ölçütten puan kaybettirir; beklenen, insanın kendi tercihleriyle artırdığı zararlarla ayet arasında ilişki kurulmasıdır. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (1.3): Üç ölçüt sırasıyla bir, bir ve iki puandır (1+1+2).

- Evde alınabilecek tedbir yazılmışsa **(1 puan)**. Örnekler: Bahçeyi hortum yerine damla sulamayla ya da serin saatlerde sulamak; aracı kova ile yıkamak; musluklardaki ve tesisattaki sızıntıları onarmak; su tasarruflu musluk başlığı ve rezervuar kullanmak; diş fırçalarken musluğu kapatmak; çamaşır ve bulaşık makinesini tam doluyken çalıştırmak.
- Toplumun ya da yerel yönetimlerin alabileceği tedbir yazılmışsa **(1 puan)**. Örnekler: Eskimiş boruları yenileyerek kaçakları azaltmak; arıtılmış atık suyu park ve bahçe sulamasında kullanmak; yağmur suyunu toplayan sistemler kurmak; tasarruf kampanyaları ve eğitimler düzenlemek; parklarda kuraklığa dayanıklı bitkiler kullanmak.
- Tevekkülün yapılacak işte her türlü tedbiri alıp gereken çalışmayı yaptıktan sonra sonucu Allah'tan (cc) beklemek olduğu; tedbir almadan "Ne olacaksa olur." demenin tevekkül olmadığı, tedbir almanın kadere inanmakla çelişmediği, aksine tevekkülün gereği olduğu açıklanmışsa **(2 puan)**. Tedbirlerin yanında yağmur için dua etmenin de tevekkülün bir parçası olduğunun belirtilmesi de kabul edilir.

Örnek doğru cevap (1.3): Evde dişlerimizi fırçalarken musluğu kapatabilir, sızdıran muslukları onarabiliriz. Yerel yönetimler ise eskimiş boruları yenileyerek kaçakları azaltabilir. Tevekkül, gerekli bütün tedbirleri aldıktan ve üzerine düşeni yaptıktan sonra sonucu Allah'a (cc) bırakmaktır. Hiçbir tedbir almadan "Ne olacaksa olur." demek tevekkül değildir. Suyu tutumlu kullanmak ve kaçakları önlemek, doğru tevekkülün gereğidir; bunların yanında yağmur için dua etmek de tevekküle uygundur.

Yanlış cevap (1.3): Tedbirin kuraklıkla ilgisi olmayan davranışlardan seçilmesi ilgili ölçütten puan almaz. Tevekkülün "hiçbir tedbir almadan sonucu beklemek" diye açıklanması ya da tedbir almanın kadere inanmakla çeliştiğinin ileri sürülmesi üçüncü ölçütten puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

2. **Doğru cevap (2.1):** Üç ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2).

- Akıl: İnsanın akıl sahibi olduğu için davranışlarının sebep ve sonuçlarını kavrayabildiği, doğru ile yanlışı ayırt edebildiği (temyiz ve tefrik); Tarık'ın da ellerini direksiyondan çekip telefonla ilgilenmenin tehlikeli olduğunu ve yol çalışması olan bir bölümde daha dikkatli olması gerektiğini kavrayabilecek durumda olduğu belirtilmişse **(2 puan)**.
- İrade ve sorumluluk: Sistemi açma, direksiyonu bırakma ve telefonla ilgilenme kararlarını Tarık'ın kendi özgür iradesiyle verdiği; bu nedenle kazanın sonuçlarından Tarık'ın sorumlu olduğu, sorumluluğu bir araca yüklemesinin doğru olmadığı açıklanmışsa **(2 puan)**.
- Sistem: Sürüş destek sisteminin akıl ve irade sahibi olmadığı, doğru ile yanlışı ayırt edip özgürce tercih yapamadığı, bu yüzden sorumluluk taşıyamayacağı; onun bir araç olduğu ve sorumluluğun aracı kullanan insana ait olduğu açıklanmışsa **(2 puan)**.

Yol çalışması yapılan bölümde gerekli uyarıları koymayanların ya da sistemi üreten firmanın da sorumluluğu olabileceğinin belirtilmesi yanlış değildir. Bu görüşle birlikte Tarık'ın kendi sorumluluğunun ortadan kalkmadığını belirten cevaplar tam puan alır.

Örnek doğru cevap (2.1): Tarık'ın tutumu doğru değildir. İnsan akıl sahibi bir varlıktır; davranışlarının sebep ve sonuçlarını kavrayabilir, doğruyu yanlıştan ayırt edebilir. Tarık da direksiyonu bırakıp telefonla ilgilenmenin tehlikeli olduğunu, yol çalışması olan bir bölümde daha dikkatli olması gerektiğini bilebilecek durumdadır. Sistemi açmaya, direksiyonu bırakmaya ve telefonla uğraşmaya kendi iradesiyle karar vermiştir. Bu yüzden kazanın sonuçlarından kendisi sorumludur. Aracın sistemi ise akıl ve irade sahibi değildir; doğruyu yanlıştan ayırt edip kendi isteğiyle seçim yapamaz. O yalnızca sürücüye yardım eden bir araçtır. Sorumluluk, aracı kullanan insana aittir.

Yanlış cevap (2.1): Tarık'ın sözünün doğru kabul edilmesi ilk iki ölçütten puan almaz. Sorumluluğun tamamen sistemi üreten firmaya ya da yol çalışmasını yapanlara yüklenip Tarık'ın sorumluluğunun görmezden gelinmesi ikinci ölçütten, aracın sisteminin de insan gibi akıl ve irade sahibi olduğunun ileri sürülmesi üçüncü ölçütten puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (2.2): Her doğru davranış iki puandır (2+2). Örnekler: Sistem açıkken de ellerini direksiyonda, dikkatini yolda tutmak; araç kullanırken telefonla ilgilenmemek; sistemin hangi durumlarda yolu algılayamayabileceğini aracın kullanım kılavuzundan öğrenmek; yol çalışması, yoğun yağış ya da sis gibi durumlarda sistemi kapatıp aracı tamamen kendisi kontrol etmek; hız sınırlarına ve trafik işaretlerine uymak; yorgun ya da uykusuzken araç kullanmamak.

Örnek doğru cevap (2.2): Sistem açıkken de ellerini direksiyondan çekmemeli ve dikkatini yola vermelidir. Yol çalışması ya da sis gibi sistemin yolu algılayamayabileceği durumlarda sistemi kapatıp aracı tamamen kendisi kullanmalıdır.

Yanlış cevap (2.2): Sistem açıkken sürücünün dinlenebileceğinin, telefonla ilgilenmenin sakıncası olmadığının ya da bu sistemlerin hiçbir durumda kullanılmaması gerektiğinin yazılması o davranış için puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

3. **Doğru cevap (3.1):** Üç ölçüt sırasıyla iki, üç ve üç puandır (2+3+3).

- Özgürlüğün sınırları: İnsan için sınırsız bir özgürlüğün söz konusu olmadığı, toplum kuralları ve ahlaki değerlerin özgürlüğün sınırlarını belirlediği; özgürce karar veren insanın bu kararların sorumluluğunu da üstlendiği belirtilmişse **(2 puan)**.
- Kendisine karşı sorumluluk: Efe'nin kendi canını ve sağlığını tehlikeye atarak kendisine karşı sorumluluğunu yerine getirmediği; hadiste ruhen ve bedenen sağlıklı olan ve günlük yiyeceği bulunan kişi için dünya onun olmuş gibidir denilerek sağlığın çok büyük bir nimet olduğunun

vurgulandığı, sağlığın Allah'ın (cc) insana verdiği bir nimet olduğu ve insanın sağlığını korumak için gereken tedbirleri almakla sorumlu olduğu hadisle ilişkilendirilerek açıklanmışsa **(3 puan)**. Sağlığın insana verilmiş bir emanet olduğunun belirtilmesi de kabul edilir.

- Çevresine karşı sorumluluk: Efe'nin videolarının kardeşini ve mahalledeki çocukları olumsuz etkilediği, onların da tehlikeli hareketleri denemeye başladığı; yaralanmalarının ailesini de üzdüğü; bu nedenle "Kimseye zararım yok." iddiasının doğru olmadığı, insanın davranışlarının yalnızca kendisini değil çevresini de etkilediği açıklanmışsa **(3 puan)**.

Örnek doğru cevap (3.1): İnsan özgürdür ama özgürlüğü sınırsız değildir; toplum kuralları ve ahlaki değerler özgürlüğün sınırlarını belirler. Özgürce karar veren insan, kararlarının sorumluluğunu da üstlenir. Efe, düşüp yaralanmayı göze alarak kendi canını ve sağlığını tehlikeye atmaktadır. Hadiste ruhen ve bedenen sağlıklı olan ve günlük yiyeceği bulunan kişinin, dünya onun olmuş gibi olduğu bildirilir; yani sağlık çok büyük bir nimettir. Sağlık Allah'ın (cc) verdiği bir nimettir ve insan onu korumakla sorumludur. Bu yüzden Efe, kendisine karşı sorumluluğunu yerine getirmemektedir. Ayrıca "Kimseye zararım yok." sözü de doğru değildir. Kardeşi ve mahalledeki çocuklar onu taklit ederek aynı tehlikeli hareketleri denemeye başlamıştır. Yaralanmaları da ailesini üzmektedir. İnsanın davranışları yalnızca kendisini değil çevresini de etkiler.

Yanlış cevap (3.1): Efe'nin sözünün doğru kabul edilmesi ya da özgürlüğün "her istediğini yapmak" diye tanımlanması birinci ölçütten puan almaz. İnsanın yalnızca başkalarına karşı sorumlu olup kendisine karşı bir sorumluluğu bulunmadığının ileri sürülmesi ikinci ölçütten puan almaz. Hadisle ilişki kurulmadan yalnızca tehlikeli hareketlerin zararları sıralanmışsa ikinci ölçütten en fazla bir puan verilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (3.2): Üç ölçüt sırasıyla üç, iki ve iki puandır (3+2+2).

- İslam düşüncesinde özgürlüğün hürriyet kavramıyla ifade edildiği ve hürriyetin Allah'a (cc) tam bir kullukla mümkün olduğu; insanın ancak bu şekilde nefsinin arzularına, geçici isteklerine ve diğer insanların baskısına bağımlı olmaktan kurtulup iradesini bilinçli kullanabileceği belirtilmişse **(3 puan)**.
- Efe'nin kararlarını izlenme ve beğeni isteğine, arkadaşlarının alaycı yorumlarına göre vermesinin onun geçici isteklerinin ve başkalarının baskısının etkisi altında kaldığını, iradesini bilinçli kullanamadığını gösterdiği; bu nedenle "Ben özgürüm." sözünün gerçeği yansıtmadığı açıklanmışsa **(2 puan)**.
- Efe'nin gerçek anlamda özgür olabilmesi için iradesini akıl ve sorumluluk bilinciyle kullanması gerektiği bir öneriyle açıklanmışsa **(2 puan)**. Örnekler: Tehlikeli videolar çekmeyi bırakmak; kendi değerini izlenme ve beğeni sayısıyla ölçmemek; hareket yeteneğini bir spor kulübünde, eğitmen gözetiminde ve güvenli koşullarda geliştirmek; kışkırtıcı yorumlara göre karar vermemek; ailesinden ya da rehber öğretmeninden destek almak.

Örnek doğru cevap (3.2): İslam düşüncesinde özgürlük, hürriyet kavramıyla ifade edilir ve hürriyetin Allah'a (cc) tam bir kullukla mümkün olduğu vurgulanır. İnsan ancak nefsinin arzularına, geçici isteklerine ve başkalarının baskısına bağımlı olmaktan kurtulduğunda iradesini bilinçli kullanabilir. Efe kendini özgür sansa da kararlarını izlenme sayısına ve arkadaşlarının alaycı yorumlarına göre vermektedir. Bu durum, onun beğenilme isteğinin ve başkalarının baskısının etkisi altında kaldığını gösterir. Bu yüzden "Ben özgürüm." sözü gerçeği yansıtmaz. Gerçekten özgür olabilmesi için kendi değerini beğeni sayısıyla ölçmemeli, tehlikeli videolar çekmeyi bırakmalı ve yeteneğini bir spor kulübünde, güvenli koşullarda geliştirmelidir.

Yanlış cevap (3.2): Efe'nin istediği videoyu çekebildiği için tamamen özgür olduğunun söylenmesi ya da hürriyetin "hiçbir kurala bağlı olmamak" diye açıklanması ilk iki ölçütten puan almaz. Efe'nin izlenme ve yorumlara göre karar vermesiyle hürriyet arasında ilişki kurulmamışsa ikinci ölçütten puan verilmez.

Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

4. **Doğru cevap (4.1):** Her durum üç puandır (3+3+3+3). Her durumda kararın doğru verilmesi bir puan, gerekçenin akıl, irade ve özgürlük kavramlarıyla açıklanması iki puandır.

- I: Necati Bey sorumlu tutulamaz **(1 puan)**. Hastalığı nedeniyle akli dengesi yerinde değildir; davranışının sebep ve sonuçlarını kavrayıp doğru ile yanlışı ayırt edemez (temyiz), bu yüzden mükellef değildir. Onu gözetmek ve ödenmeyen bedeli karşılamak ailesinin sorumluluğundadır **(2 puan)**.
- II: Gökhan sorumlu tutulamaz **(1 puan)**. Tepsinin düşmesi onun iradesi dışında, deprem sarsıntısı gibi kontrol edemediği bir durum sonucunda gerçekleşmiştir; o anda iradesini kullanarak karar verme imkânı yoktur **(2 puan)**. Sarsıntıdan sonra müşteriden özür dileyip yardımcı olmasının güzel bir davranış olacağının eklenmesi de kabul edilir.
- III: Okan Bey sorumludur **(1 puan)**. Akıl sahibi ve mükelleftir; sigaranın sağlığına verdiği zararı doktorundan öğrenmiştir ve sonuçlarını kavrayabilecek durumdadır. Sigara içmeyi sürdürmeyi kendi özgür iradesiyle seçmektedir **(2 puan)**. Sigaranın bağımlılık yaptığı, bırakmanın zor olduğu ve bunun için destek alması gerektiği eklenirse de kabul edilir.
- IV: Ferit Bey sorumludur **(1 puan)**. Satışın yasak olduğunu ve öğrencilerin sağlığına zarar verdiğini bilmektedir. Kazancını artırmak için özgür iradesiyle bu satışı yapmış, başkalarının, özellikle çocukların sağlığını tehlikeye atmıştır **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap (4.1): I. Necati Bey sorumlu tutulamaz; çünkü hastalığı nedeniyle akli dengesi yerinde değildir, yaptığının yanlış olduğunu ayırt edemez ve mükellef değildir. II. Gökhan sorumlu tutulamaz; çünkü tepsi deprem sarsıntısı yüzünden düşmüştür, o anda özgürce karar verme imkânı yoktur. III. Okan Bey sorumludur; çünkü akıl sahibidir, sigaranın zararlarını bilmektedir ve içmeyi kendi iradesiyle seçmektedir. IV. Ferit Bey sorumludur; çünkü satışın yasak ve zararlı olduğunu bildiği hâlde kendi iradesiyle öğrencilere sigara satmaktadır.

Yanlış cevap (4.1): Necati Bey'in ya da Gökhan'ın da diğerleri gibi tam olarak sorumlu tutulması o durumun karar puanını kaybettirir. Okan Bey için "Kendi sağlığı, kendi bilir." denilerek ya da Ferit Bey için "Satış yapmak onun işi." denilerek sorumluluklarının yok sayılması ilgili durumun puanını kaybettirir. Karar yazılıp gerekçe belirtilmemişse yalnızca karar puanı verilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (4.2): Üç ölçüt sırasıyla iki, üç ve iki puandır (2+3+2).

- Yargıdaki iki şartın, yani akıl sahibi olmanın ve özgür iradeyle karar verebilmenin sorumluluğun (mükellefiyetin) temeli olduğu; I. durumda akıl şartının (akli denge), II. durumda özgür iradeyle karar verebilme şartının bulunmadığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- İki şartı da taşıyan Okan Bey ile Ferit Bey'in sorumlu olduğu, şartlardan biri bulunmayan Necati Bey ile Gökhan'ın ise sorumlu tutulamadığı karşılaştırılarak sorumluluğun akıl ve özgür irade birlikte bulunduğunda ortaya çıktığı açıklanmışsa **(3 puan)**.
- Yargının doğru olduğu sonucuna ulaşılmış; ayrıca akli dengesi yerinde olmayan kişiyi gözetme sorumluluğunun yakınlarına ait olduğu ya da bilgisi ve imkânı daha fazla olan, kararı başkalarını da etkileyen kişinin (Ferit Bey) sorumluluğunun daha geniş olduğu belirtilmişse **(2 puan)**. Bu iki noktadan birinin yazılması yeterlidir. Yargıyı doğru ama eksik bulup dinî sorumluluk (mükellefiyet) için ergenlik çağına ulaşmanın da gerektiğini belirten cevaplar da bu ölçütte kabul edilir.

Örnek doğru cevap (4.2): Yargı doğrudur. Bir insanın sorumlu tutulabilmesi için akli dengesinin yerinde olması ve özgürce karar verebilmesi gerekir; bu iki özellik sorumluluğun temelidir. Necati Bey'in hastalığı nedeniyle akli dengesi yerinde değildir. Gökhan ise akıl sahibi olduğu hâlde deprem anında özgürce karar verememiştir. Bu yüzden ikisi de sorumlu tutulamaz. Okan Bey ve Ferit Bey ise hem akıl sahibidir hem de kararlarını özgür iradeleriyle vermiştir; bu nedenle sorumludurlar. Yani sorumluluk, akıl ve özgür irade birlikte bulunduğunda ortaya çıkar. Ayrıca Necati Bey sorumlu tutulamasa da ailesinin onu gözetme sorumluluğu vardır.

Yanlış cevap (4.2): Sorumluluğun yalnızca olayın sonucuna göre (ör. zarar büyükse sorumluluk vardır gibi) belirlendiğinin ileri sürülmesi ikinci ölçütten puan almaz. Gökhan'ın akıl sahibi olduğu için her durumda sorumlu olduğunun söylenmesi birinci ve ikinci ölçütlerde puan kaybettirir. Durumlar karşılaştırılmadan yalnızca yargının tekrar edilmesi ikinci ölçütten puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (4.3): Üç ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2).

- III. durumda Okan Bey'in davranışının öncelikle kendi sağlığını tehlikeye attığı, ancak sigara dumanından etkilenen ailesini ve yanındakileri de etkileyebileceği; bu davranışın daha çok bireysel sorumlulukla ilgili olduğu belirtilmişse **(2 puan)**.
- IV. durumda Ferit Bey'in davranışının çok sayıda öğrencinin sağlığını tehlikeye attığı ve onları erken yaşta sigara bağımlılığına sürükleyebileceği; bilgi sahibi olduğu, kararı birçok kişiyi etkilediği ve yasağı çiğnediği için onun toplumsal sorumluluğunun daha büyük olduğu karşılaştırılarak açıklanmışsa **(2 puan)**.
- Yeşilay Haftası'nın toplumu, özellikle gençleri sigara, alkol, uyuşturucu, kumar ve teknoloji gibi bağımlılıklara karşı bilinçlendirmeyi, sağlıklı yaşamı ve bağımlılıklarla mücadelede sorumluluk bilincini yaygınlaştırmayı amaçladığı belirtilmişse **(2 puan)**. Bağımlılık türlerinden bir ya da ikisinin örnek verilmesi yeterlidir.

Örnek doğru cevap (4.3): Okan Bey'in sigara içmesi öncelikle kendi sağlığına zarar verir; ama sigara dumanından ailesi ve yanındakiler de etkilenir. Bu, daha çok bireysel sorumlulukla ilgilidir. Ferit Bey'in davranışı ise çok sayıda öğrencinin sağlığını tehlikeye atar ve onların erken yaşta bağımlı olmasına yol açabilir. Satışın yasak ve zararlı olduğunu bildiği ve kararı birçok kişiyi etkilediği için Ferit Bey'in sorumluluğu toplumsal boyuttadır ve daha büyüktür. Yeşilay Haftası, toplumu ve özellikle gençleri sigara, alkol, uyuşturucu ve teknoloji bağımlılığı gibi zararlı alışkanlıklara karşı bilinçlendirmeyi amaçlar.

Yanlış cevap (4.3): İki durumun sonuçlarının aynı olduğunun söylenmesi ya da sigara içmenin yalnızca kişinin kendisini ilgilendirdiğinin ileri sürülmesi ilgili ölçütten puan almaz. Haftanın amacının bağımlılıkla mücadeleyle ilgisi olmayan biçimde (ör. ağaç dikme) açıklanması üçüncü ölçütten puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

5. **Doğru cevap (5.1):** Her doğru hücre bir puandır (1+1+1+1).

- Kavramlar (her biri 1 puan): Yükümlülük (sorumluluk), güç, iyilik, kötülük, dua, unutma, yanılma, ağır yük, af, bağışlama, acıma (merhamet), Rab, Mevla, yardım, kâfir kavramlarından ikisi. Mealde geçen başka bir kavramın yazılması da doğru kabul edilir.
- Konular (her biri 1 puan): Aynı satırdaki kavramın ayette bağlantılı olduğu konu yazılmalıdır. Örnekler: yükümlülük ya da güç için insanın sorumluluğunun gücüyle sınırlı olması; iyilik ya da kötülük için herkesin yaptığı iyiliğin ve kötülüğün kendisine ait olması (kişisel sorumluluk); unutma ya da yanılma için unutma ve yanılmadan dolayı sorumlu tutulmamayı dileme; af, bağışlama ya da

acıma için Allah'tan (cc) af, bağışlanma ve merhamet dileme; yardım ya da Mevla için Allah'tan (cc) yardım isteme; dua için kulun Allah'a (cc) yönelip dua etmesi. Konu ayette geçtiği hâlde aynı satırdaki kavramla bağlantısı yoksa o hücreye puan verilmez.

Örnek doğru cevap (5.1): 1. satır: Yükümlülük – İnsanın ancak gücünün yettiği şeyle sorumlu tutulması. 2. satır: Af – Allah'tan (cc) af, bağışlanma ve merhamet dileme.

Yanlış cevap (5.1): Kavram ve konu sütunlarının yer değiştirmesi (ör. kavram sütununa cümle, konu sütununa tek kelime yazılması) ya da ayette geçmeyen kavram ve konuların (ör. namaz, sadaka) yazılması o hücrelerden puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (5.2): Her başlık üç puandır (3+3).

- Sorumlulukla ilgili dilekler: "Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!", "Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme.", "Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme!" dileklerinden en az ikisi yazılmışsa **(3 puan)**. Yalnızca biri yazılmışsa bir puan verilir.
- Af, merhamet ve yardım dilekleri: "Bizi affet", "bizi bağışla", "bize acı", "Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et." dileklerinden en az ikisi yazılmışsa **(3 puan)**. Yalnızca biri yazılmışsa bir puan verilir. "Bizi affet, bizi bağışla, bize acı!" cümlesinin tamamının yazılması en az iki dilek sayılır.

Dileklerin "Ey Rabbimiz!" ile birlikte ya da anlamı bozulmadan kısaltılarak yazılması da kabul edilir. Bir dileğin yanlış başlık altına yazılması durumunda o dilek sayılmaz. "Sen bizim Mevlamızsın." ifadesi bir dilek değil, Allah'a (cc) güvenin ve bağlılığın ifadesidir; sayılmaz ama puan da kaybettirmez.

Örnek doğru cevap (5.2): Sorumlulukla ilgili dilekler: "Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!", "Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme!" Af, merhamet ve yardım dilekleri: "Bizi affet, bizi bağışla, bize acı!", "Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et."

Yanlış cevap (5.2): Ayetin dua bölümünden önce gelen ilkelerin ("Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar." gibi) dilek olarak yazılması ya da ayette yer almayan ifadelerin yazılması o ifadeler için puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (5.3): Üç ölçüt sırasıyla üç, üç ve dört puandır (3+3+4).

- Ayete göre Allah'ın (cc) bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kıldığı; Barış'ın verdiği parayı geri alamasa da gücünün yettiği şeyleri yapmakla sorumlu olduğu (ör. durumu dayısına dürüstçe anlatmak, gerekirse eksiği karşılamak, müşteri yeniden gelirse durumu açıklamak, bundan sonra para üstünü dikkatle saymak); kazandığı iyiliğin kendi yararına olduğu, yani dürüst davranışının ve çabasının boşa gitmeyeceği açıklanmışsa **(3 puan)**.
- Ayetteki "Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!" ve "Bizi affet, bizi bağışla, bize acı!" dualarının insanın yanılabilen bir varlık olduğunu ve yanılan kulun Allah'tan (cc) af ve merhamet dileyebileceğini gösterdiği; Barış'ın istemeden yaptığı bir hata yüzünden Allah'ın (cc) affından ümit kesmesinin doğru olmadığı, acziyetini kabul ederek Allah'a (cc) yönelip dua etmesi gerektiği açıklanmışsa **(3 puan)**.
- Mete'nin ayeti yanlış yorumladığı; ayetteki ifadenin kulun Allah'a (cc) yönelttiği bir dua olduğu ve farkında olmadan yapılan hatalar için af dilemeyi öğrettiği, tedbir almayarak tekrarlanan ihmali haklı çıkarmak için kullanılamayacağı; not almak ya da hatırlatıcı kurmak gibi tedbirlerin Mete'nin gücünün yettiği şeyler olduğu, bu tedbirleri almayıp unutmayı bahane etmenin sorumluluktan kaçmak olduğu; ayete göre kötülüğün kişinin kendi zararına olduğu, Mete'nin ihmalinin sonuçlarına (grubun notu, arkadaşlarının güveni) kendisinin katlanacağı açıklanmışsa **(4 puan)**. Yalnızca Mete'nin sözünün yanlış olduğu belirtilip gerekçe yazılmamışsa bir puan verilir.

Örnek doğru cevap (5.3): Ayette Allah'ın (cc) bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kıldığı bildirilir. Barış verdiği parayı geri alamasa da gücünün yettiği şeyleri yapmakla sorumludur. Durumu dayısına dürüstçe anlatmalı, gerekirse eksiği karşılamalı ve bundan sonra para üstünü dikkatle saymalıdır. Ayete göre kişinin kazandığı iyilik kendi yararınadır; Barış'ın dürüstlüğü ve çabası boşa gitmez. Ayetteki "Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!" ve "Bizi affet, bizi bağışla, bize acı!" duaları da insanın yanılabileceğini, yanılan kulun Allah'tan (cc) af dileyebileceğini gösterir. Bu yüzden Barış, istemeden yaptığı bir hata için Allah'ın (cc) affından ümit kesmemeli, O'na yönelip dua etmelidir. Mete ise ayeti yanlış yorumlamaktadır. Ayetteki ifade, kulun Allah'a (cc) yönelttiği bir duadır ve farkında olmadan yapılan hatalar için af dilemeyi öğretir; ihmali haklı çıkarmaz. Not almak ya da hatırlatıcı kurmak Mete'nin gücünün yettiği tedbirlerdir. Bunları yapmayıp unutmayı bahane etmek sorumluluktan kaçmaktır. Ayrıca ayete göre kötülük kişinin kendi zararınadır; Mete'nin ihmali grubun notunu ve arkadaşlarının ona güvenini etkileyecek, bunun sonucuna da kendisi katlanacaktır.

Yanlış cevap (5.3): Barış'ın Allah'ın (cc) affından ümit kesmesinin haklı görülmesi ya da hatası istemeden olduğu için hiçbir şey yapmasına gerek olmadığının söylenmesi ilgili ölçütten puan almaz. Mete'nin sözünün ayetle uyumlu kabul edilmesi üçüncü ölçütten puan almaz. Sözler ayetle ilişkilendirilmeden değerlendirilmişse her ölçütten en fazla bir puan verilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

6. **Doğru cevap (6.1):** Her doğru eşleştirme bir puandır (1+1+1+1). A: Psikoloji **(1 puan)**. B: Antropoloji **(1 puan)**. C: Felsefe **(1 puan)**. Ç: Sosyoloji **(1 puan)**.

Örnek doğru cevap (6.1): A: Psikoloji, B: Antropoloji, C: Felsefe, Ç: Sosyoloji.

Yanlış cevap (6.1): Yaklaşımların disiplinlerle yanlış eşleştirilmesi (ör. A'ya "sosyoloji", B'ye "felsefe" yazılması) o hücreden puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (6.2): Üç ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2).

- Benzerlik: Üç yaklaşımın da dini insanla ve insan hayatıyla ilişkisi içinde ele aldığı; klasik kaynakların dini itaat, ibadet ve yol olarak, felsefenin insanın anlam arayışı olarak, antropolojinin insanların inancı olarak ele alıp dinin insan hayatında önemli bir yer tuttuğunu kabul ettiği belirtilmişse **(2 puan)**. Her yaklaşımın dinin bir yönüne vurgu yaptığının belirtilmesi de kabul edilir.
- Kaynak bakımından farklılık: Klasik İslam kaynaklarında dinin kaynağı Allah (cc) olan, O'nun seçip belirlediği ilahi bir mesaj olarak ele alındığı (ayette dinin Allah (cc) tarafından seçildiğinin bildirildiği); felsefenin dini insanın düşünce ve anlamlandırma çabası, antropolojinin ise insanların ve kültürlerin inanışı olarak, yani insani bir olgu olarak ele aldığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Kapsam bakımından farklılık: Klasik kaynaklardaki tanımların dini itaat, ibadet, kanun, şeriat ve yol gibi anlamlarla inancı, ibadeti ve hayatı düzenleyen kuralları birlikte içine alan geniş bir kapsamda ele aldığı; felsefenin dinin yalnızca düşünce, antropolojinin ise yalnızca ruhsal inanç (manevi varlıklara inanma) yönünü ele aldığı belirtilmişse **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap (6.2): Benzerlik: Üç yaklaşım da dini insan hayatıyla ilişkisi içinde ele alır ve dinin insan için önemli olduğunu kabul eder. Farklılıklar: Klasik İslam kaynaklarında din, Allah'ın (cc) insanlar için seçtiği ilahi bir yoldur; ayette de dinin Allah (cc) tarafından seçildiği bildirilir. Felsefe ise dini insanın evreni ve kendini anlamlandırma çabası, antropoloji de insanların manevi varlıklara inanışı olarak açıklar; yani dini insani bir olgu olarak görür. Ayrıca klasik kaynaklar dini itaat, ibadet, kanun, şeriat ve yol gibi anlamlarla inancı, ibadeti ve hayat düzenini birlikte kapsayan geniş bir anlamda ele alır. Felsefe dinin yalnızca düşünce, antropoloji ise yalnızca inanç yönüne bakar.

Yanlış cevap (6.2): Klasik İslam kaynaklarının da dini yalnızca insani bir düşünce ya da inanış olarak tanımladığının söylenmesi kaynak farklılığı ölçütünden puan almaz. Felsefe ile antropolojinin yaklaşımlarının birbirine karıştırılması ilgili ölçütten puan kaybettirir. Benzerlik ve farklılık yerine yalnızca tanımlar tekrar edilmişse karşılaştırma yapılmadığı için ölçütlerden puan verilmez. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (6.3): Üç ölçüt sırasıyla iki, iki ve bir puandır (2+2+1).

- Görüşün doğru olmadığı; tanımların birbiriyle çelişmediği, her disiplinin dini kendi bakış açısından ve belirli bir yönüyle (psikolojinin duygu, sosyolojinin toplumsal kurum, felsefenin düşünce, antropolojinin ruhsal inanç yönüyle) ele aldığı açıklanmışsa **(2 puan)**.
- Hiçbir disiplinin tanımının dinin özünü tek başına tam olarak yansıtamadığı; dinin sadece bir düşünce, duygu, toplumsal kurum ya da inanışla sınırlandırılamayacağı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Tanımların birbirini tamamladığı; dinin bireysel ve toplumsal boyutu olan, insanlara bir hayat tarzı sunan bir inanç sistemi olarak bütüncül bir bakışla ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmışsa **(1 puan)**.

Örnek doğru cevap (6.3): Bu görüş doğru değildir. Konuşmacıların tanımları birbiriyle çelişmez; her disiplin dine kendi bakış açısından bakar ve dinin bir yönünü öne çıkarır. Psikoloji dinin insanın duygularıyla, sosyoloji toplumla, felsefe düşünceyle, antropoloji ise ruhsal inançlarla ilgili yönünü inceler. Bu nedenle hiçbir disiplin dinin özünü tek başına tam olarak yansıtamaz; din yalnızca bir duygu, düşünce, toplumsal kurum ya da inanışla sınırlandırılamaz. Tanımlar birbirini tamamlar. Din; bireysel ve toplumsal boyutu olan, insanlara bir hayat tarzı sunan bir inanç sistemi olarak bütüncül bir bakışla değerlendirilmelidir.

Yanlış cevap (6.3): Öğrencinin görüşünün doğru kabul edilmesi birinci ölçütten puan almaz. Bir disiplinin dini tek başına bütün yönleriyle açıklayabileceğinin ileri sürülmesi ikinci ölçütten, disiplinlerin din tanımlarının hiçbir değeri olmadığının söylenmesi üçüncü ölçütten puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.